VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Sote-kustannusten ja -rahoituksen kehitys vuosina 2022–2024

EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNNAN KUULEMINEN 5.4.2024

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
KUNTA- JA ALUEOSASTO, KANSANTALOUSOSASTO

Sote-kustannusten kehitys 2021-2023

Nettokustannukset, milj. euroa	2021	2022	Muutos 2021-2022, milj. euroa	Muutos 2021-2022, %	2023*	Muutos 2022-2023, milj. euroa	Muutos 2022-2023, %
Sote-kustannukset	19 910	21 402	1 492	7,5 %	23 847	2 444	11,4 %
Pela-kustannukset	456	482	26	5,6 %	544	63	13,0 %
Yhteensä	**20 366**	**21 884**	**1 518**	**7,5 %**	**24 391**	**2 507**	**11,5 %**
**tilinpäätösarvio 2023*							

- Nettokustannusten kasvu oli voimakasta jo vuonna 2022 ja kiihtyi vuonna 2023
- Vuoden 2023 kasvu ollut poikkeuksellisen suuri, sotessa yli 2,4 miljardia euroa eli noin 11% ja pelastustoimessa yli 60 miljoonaa euroa eli noin 13%
- Osa selitystä vuoden 2023 kasvulle ovat palkankorotukset (arvio 6,0%) ja yleinen hintojen nousu (arvio 6,2%)

Toimintamenojen muutos 2023-2024

Kululaji	Talousarvio 2023, mrd €	Tilinpäätösarvio 2023, mrd €	Muutos, mrd. €	Muutos, %	Talousarvio 2024, mrd. €	Muutos 2024, mrd. €	Muutos 2024, %
Toimintamenot	26,6	27,8	1,16	4,4 %	28,0	0,27	1,0 %
Henkilöstömenot	11,4	11,5	0,11	1,0 %	12,2	0,67	5,8 %
Palvelujen ostot	11,2	12,4	1,20	10,7 %	12,1	-0,37	-3,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1,7	1,7	0,04	2,5 %	1,7	-0,06	-3,5 %
Avustukset	0,7	0,6	-0,03	-4,2 %	0,6	-0,03	-4,5 %
Muut toimintamenot	1,6	1,5	-0,16	-9,5 %	1,5	0,06	4,1 %

- Vuonna 2023 toimintamenot kasvoivat alkuperäisistä talousarvioista huomattavasti, yhteensä 4,4%
- Erityisesti kasvoivat palvelujen ostot, joissa kasvua suhteessa talousarvioon peräti 1,2 miljardia euroa (10,7%)
- Vuoden 2024 osalta näkyy henkilöstömenojen kasvu ja toisaalta tavoiteltu ostopalvelujen supistaminen
- Alueiden talousarvioiden perusteella toimintamenot kasvaisivat vuodelle 2024 vain 1,0%
- Myöhemmin keväällä saadaan yksityiskohtaisemmat palveluluokkakohtaiset tiedot vuoden 2023 kustannuksista

Hyvinvointialueiden rahoitus vuosina 2023 ja 2024

- Vuoden 2023 rahoitus ei vastannut tpa-tietojen mukaisia toteutuneita kustannuksia. Koko maan vuoden 2023 tilikauden tulos on yhteensä lähes 1,4 miljardia alijäämäinen. Vain Helsinki päätymässä positiiviseen tulokseen.
  - Syitä rahoituksen vajeeseen mm. ennakoitua nopeampi inflaatio ja sote-siirtoon liittyvät haasteet.
  - Rahoituksen pohja korjattiin pysyvästi kuntien vuoden 2022 lopullisten sote- ja pela-kustannusten perusteella. Lisäksi vuoden 2023 rahoitus korjattiin takautuvasti tammikuussa 2024 n. 680 milj. euroa suuruisella kertakorvauksella.
- Vuoden 2024 tilanne on alueiden talousarvioiden perusteella vielä haastava. Koko maan vuoden 2024 tulos on yhteensä lähes 900 milj. euroa alijäämäinen. Ainostaan kuusi aluetta ennakoi positiivista vuosikatetta ja vain yksi positiivista tulosta.
  - Alueet täydentävät muutosohjelmiaan ja tilannekuva täsmentyy vuoden mittaan.
- Hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa koko maan tasolla vuosittain rahoituslain mukaisten etukäteen tehtävien korotusten, eli palvelutarpeen kasvuarvion ja hyvinvointialueiden hintaindeksin perusteella noin miljardilla eurolla vuosittain.
- Näiden korotusten lisäksi rahoitukseen tulee huomattava tasokorotus vuodelle 2025, kun rahoitukseen lisätään ensimmäisen kerran vuoden 2023 toteutuneiden kustannusten perusteella tehtävä rahoituksen jälkikäteistarkistus. **Alueet ennakoivatkin huomattavan positiivista tulosta vuodelle 2025**.
- Rahoitusmallin toimivuutta arvioidaan toteumatietojen karttuessa. Hallitusohjelman mukaisesti laskennallista rahoitusmallia kehitetään rahoituspohjan turvaamiseksi, kannustavuuden parantamiseksi sekä kustannusten hillinnän tukemiseksi. Lisäksi laskennallista rahoitusmallia ja tarveperusteisuutta kehitetään THL:n tutkimukseen perustuen.

Hyvinvointialueiden talouden kehitys, mrd. euroa, (alueiden raportoimat talousarviotiedot)

Tunnusluku	Tpa23 mrd	TA24 mrd	TS25 mrd	TS26 mrd	Muutos, tpa23-ts24, mrd	Muutos, ta24-ts25, mrd	Muutos, ts25-ts26, mrd	Muutos, tpa23-ts24, %	Muutos, ta24-ts25, %	Muutos, ts25-ts26, %
Toimintatulot	3,6	3,6	3,6	3,6	0,0	0,0	0,0	-1,0 %	0,8 %	-0,1 %
Toimintamenot	27,8	28,0	28,4	28,8	0,3	0,3	0,4	1,0 %	1,2 %	1,5 %
TOIMINTAKATE	**-24,1**	**-24,4**	**-24,7**	**-25,2**	**-0,3**	**-0,3**	**-0,4**	**1,3 %**	**1,3 %**	**1,7 %**
Valtion rahoitus	**23,2**	**24,1**	**26,1**	**27,1**	**0,9**	**2,1**	**0,9**	**3,9 %**	**8,5 %**	**3,5 %**
Rahoitustulot ja –menot	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	3405 %	27 %	16 %
VUOSIKATE	**-1,0**	**-0,4**	**1,3**	**1,8**	**0,5**	**1,7**	**0,5**	**-56 %**	**-404 %**	**37 %**
Poistot ja arvonalentumiset	0,4	0,4	0,5	0,5	0,0	0,1	0,0	10 %	12 %	5 %
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-
TILIKAUDEN TULOS	**-1,4**	**-0,9**	**0,8**	**1,3**	**0,5**	**1,7**	**0,5**	**-36 %**	**-192 %**	**57 %**
Tilinpäätössiirrot + (-)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-
TILIKAUDEN YLI-/JÄÄMÄ	**-1,4**	**-0,9**	**0,8**	**1,3**	**0,5**	**1,7**	**0,5**	**-36 %**	**-192 %**	**57 %**
Investointimenot yhteensä (brutto)	0,7	1,1	1,0	1,0	0,4	-0,1	0,0	57 %	-13 %	3 %
Nettoinvestoinnit	0,7	1,1	1,0	1,0	0,4	-0,1	0,0	59 %	-12 %	2 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1,7	-1,5	0,3	0,7	0,2	1,8	0,4	-10 %	-120 %	126 %
Lainakanta 31.12.	4,8	5,7	5,7	5,7	0,9	0,0	0,0	19 %	-0,4 %	-0,3 %

VM:n Painelaskelmien ja toteutuneiden sote-menojen vertailu

Painelaskelmien ja toteutuneiden sote-menojen vertailu

	ennuste	ero toteumaan	
Hyvinvointialueiden nettokustannukset	**mrd. euroa**	**mrd. euroa**	**%**
JTS 2023-2026 (13.4.2022)	22,3	-2,2	-9,0 %
Talousarvioesitys 2023 (syksy 2022)	22,5	-2,0	-8,2 %
Tekninen JTS 2024-2027 (23.3.2023)	23,4	-1,1	-4,5 %
JTS 2024-2027 (09.10.2023)	23,8	-0,7	-2,9 %
Toteutunut (tilinpäätösarvio)	24,5	0,0	0,0 %

Ennusteen osuvuuteen vaikuttavat tekijät:

- Lähtötilanteen eli vuoden 2022 menotasoon liittyvä epävarmuus
- Sopimuskorotuksia koskevan tiedon tarkentuminen erityisesti vuoden 2022 aikana
- Vuotta 2022 koskevan pohjatiedon tarkentuminen vielä syksyllä 2023
- Nopea hintojen ja kustannusten nousu
- Valtionavustusten ajoittuminen (ei toteutuneetkaan vielä v. 2023)
- Aiempien tilastotietojen puutteet

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Sote-uudistuksen vaikutus kuntien talouteen

VILLE SALONEN, FINANSSINEUVOS
5.4.2024

Uudistuksen reunaehdot & linjaukset kuntatalouden näkökulmasta

Kunta-valtio rahoitussuhde

- Uudistus kustannusneutraali koko maan tasolla.

➢ Siirtyvät kustannukset = tulot.

Verotus

- Kokonaisveroaste pysyy ennallaan.
- Kuntalaisten verotukseen (veroasteeseen) ei saa tulla muutoksia tai enintään hyvin pieniä.

➢ Tasasuuri siirto kunnallisverosta.

Kunnittaiset vaikutukset

- Vain maltilliset muutokset kuntien talouden tasapainoon.

➢ Muutos enintään +/- 60 €/asukas (~keskim. 1/3 veroprosentin tuotto).

Rahoitusjärjestelmän toimivuus

- Valtionosuusjärjestelmän tulee olla edelleen toimiva ja palvella tarkoitustaan tarve- ja tuloerojen tasaajana.

Kunnittaisista vaikutuksista

- Lähtökohtaisesti huomattavat erot siirtyvissä kustannuksissa ja tuloissa
  - Muutoksia rajattiin siten, että suora vaikutus tasapainoon* pysyvästi enintään +/-60 €/asukas siirtymäkauden jälkeen.
  - Tasauselementit osalla kunnista hyviä suuria (satoja euroja/asukas).
  - ➢ Osalla kunnista valtionosuudet muodostuivat negatiivisiksi, koska positiivista muutosta jouduttiin rajoittamaan em. muutostason saavuttamiseksi. Oleellista kuitenkin on, miten talouden tasapaino kokonaisuudessaan muodostuu (kustannukset, verotulot ja valtionosuudet).
- Koska uudistusta edeltävä tasapainotilanne lähes betonoitiin, kunnilla oli kannuste pitää sote&pela kustannusten taso kohtuullisena.
  - Mitä enemmän kustannuksia poistuu kuin tuloja niin sitä enemmän em. muutosta joudutaan rajoittamaan.
  - Jos muutos olisi rajattu nollaan, tasauselementit ja tätä kautta negatiiviset valtionosuudet olisivat olleet vieläkin suuremmat. Ongelmana tässä myös poikkileikkaustilanteen *”osumatarkkuus”* (kustannukset tosin 2 vuoden ka.).
  - Osumatarkkuutta pyritty parantamaan VN:n asetus Pvos-laista (1393/2022; 7 §) muutoksella; *kertaluonteisten ja vääristävien erien eliminointi siirtolaskelmista (885/2023)*.
  - Haasteita tuli myös siitä, että lopulliset siirtyvät kustannukset kasvoivat ja taas tulot pienivät alustavista laskelmista (alustavat tiedot olivat perusteena vuoden 2023 valtionosuuksille ja lopulliset vuodesta 2024 eteenpäin).

** Talouden tasapainolla tarkoitetaan tässä yhteydessä vuosikatetta poistojen jälkeen.*